

Netradičná epická próza

Na prelome 19. a 20. stor. sa začala formovať hlbinná psychológia, od ktorej získalo umenie a literatúra veľký impulz. Hlbinná psychológia je prúd psychológie, ktorý sa pokúša osvetliť podvedomé a nevedomé hlbiny duše a pritom stavia do popredia vzťah medzi citom a vôľou na základe „pudovej dynamiky“. Na jej začiatku stojí viedenský psychiater a filozof Sigmund Freud, ktorý prekvapil verejnosť biologicko-psychologickým modelom osobnosti človeka. Ukázal, že vedomie človeka je veľmi často ovplyvňované, ba dokonca terorizované nevedomými, pudovými podnetmi, ale aj získaným súborom pravidiel správania, príkazov a etických noriem, ktoré nazval nadja. Umeľci si všimli Freudove výklady toho, ako sa v hĺbkach psychiky rodia „nepochopiteľné podnety“ a ako city, myšlienky, obrazy a pojmy neočakávane spájajú do celkov (asociácií), ktoré by človek zámerným uvažovaním nikdy nevymyslel.

Výrazom **prúd vedomia** pomenoval psychológ William James skutočnosť, že slovami nevyjadrené myslenie je pomerne slabo organizované, nezreteľne usporiadané, rýchlymi prechodmi preskakuje z témy na tému, z predstavy na predstavu. Je takéto tým viac, čím menej sa naň človek sústreďuje, čím menej sa ho pokúša kontrolovať a riadiť.

Spisovatelia, ktorí uplatnili túto metódu písania **zavrhlí premyslenú kompozíciu rozprávania, nerešpektovali gramatické pravidlá, ich texty sú vyjadrené tematicky a jazykovo uvoľneným vnútorným monológom, v ktorom sa rozprávanie prelína z témy do témy, z motívu do motívu, v epickom čase sa bez zjavnej príčiny pohybuje vpred i nazad, autor uvádza na scénu postavy, ktoré predtým nijako presne neurčil a ktoré neskôr „bez rozlúčky“ z rozprávania odstránil. Nenaznačuje presne, ktorej postave, ktorá myšlienka či prehovor patrí.** Takýto typ literárneho diela sa nazýva **literatúra prúdu vedomia**.

Autori, ktorí túto metódu písania využili v svojej tvorbe:

James Joyce: Ulyses, Marcel Proust: Hľadanie strateného času, Franz Kafka: Premena

Na Slovensku

Jozef Čiger Hronský: Pisár Gráč,